

Vurdering av barnets beste og barns rett til medvirkning ved søknad om skolebytte

24.5.2023 (2022/3839)

Saken gjelder søknad om skolebytte for et søskenpar. Statsforvalteren hadde konkludert med at det var best for barna å gå på nærskolen, selv om både foreldre og barna selv mente det var best at de fikk plass på en annen skole.

Sivilombudet er kommet til at Statsforvalteren ikke har foretatt de undersøkelser som var nødvendige for å kunne konkludere med at det var best for barna å gå på nærskolen. I en barnets beste-vurdering kan det ikke bare legges til grunn generelle prinsipper og betraktninger ved vurderingen av hva som er best for et konkret barn. Det må foretas en konkret og individuell vurdering av hva som er barnets beste. Det burde i den sammenhengen også ha blitt vurdert om barnas alder og modenhetsnivå tilsa at de burde vært gitt mulighet til å uttale seg direkte til Statsforvalteren.

Slik saken er opplyst for ombudet, er det uklart om søknaden om å bytte til en annen skole enn nærskolen burde vært innvilget. Dersom søknadene skal avslås, må hensynene som taler mot å innvilge søknadene veie tyngre enn hensynet til barnets beste. Ombudet ber Statsforvalteren behandle sakene på nytt i tråd med ombudets merknader.

Sakens bakgrunn

(1) A og B var elever på X skole. Foreldrene ønsket at barna skulle bytte til Y skole, selv om barnas nærscole er Z skole. Bakgrunnen for søknaden var at barnas nettverk, på det tidspunkt søknaden om skolebytte ble sendt, var tilknyttet enten X eller Y skole. Kommunen avsto søknaden for begge barna i vedtak 16. mai 2022. Statsforvalteren i Innlandet stadfestet kommunens avslag i to avgjørelser datert 4. juli 2022.

(2) C (barnas mor) klaget 8. juli 2022 til Sivilombudet over Statsforvalterens avgjørelser. I klagen er det blant annet vist til at det ikke er foretatt en tilstrekkelig individuell og konkret vurdering av barnas beste i de to sakene. Det er også klaget over at kommunen behandlet søknaden fra barna samlet. Statsforvalteren har fattet separate vedtak for de to barna, og det er Statsforvalterens vedtak som er gjenstand for ombudets vurdering. Siden klagen til ombudet gjaldt begge barna, ble det besluttet å behandle sakene samlet her. Barnas mor har ikke hatt innvendinger mot dette.

Våre undersøkelser

(3) Etter en gjennomgang av klagen med vedlegg, samt saksdokumentene oversendt fra Statsforvalteren, ble det funnet grunn til å undersøke saken nærmere.

(4) Bakgrunnen for at vi besluttet å undersøke saken var at både Æ kommune og Statsforvalteren konkluderte med at det var best for begge barna å begynne på Z skole. Dette til tross for at Statsforvalteren hadde lagt til grunn at både foreldrene og barna selv mente det var best for dem å begynne på Y skole.

(5) I brev 28. oktober 2022 ble Statsforvalteren i Innlandet bedt om å opplyse om barna hadde fått tilbud om å bli hørt direkte, enten av kommunen eller Statsforvalteren. Videre ble Statsforvalteren spurt om de eventuelt mente at barnas egen mening var tilstrekkelig synliggjort gjennom foreldrenes søknad og klage. Vi spurte også om vurderingen var den samme for begge barna, selv om det eldste barnet på undersøkelsestidspunktet gikk i 7. klasse og det var opplyst at han var under oppfølging av PP-tjenesten.

(6) Statsforvalteren ble også bedt om å svare på om det var foretatt en individuell og konkret vurdering av hva som var det beste for hver av barna, hvilke hensyn som talte for å innvilge en søknad om skolebytte og hvilke hensyn som talte mot. Avslutningsvis ble Statsforvalteren bedt om å svare på hvordan disse hensynene hadde blitt vektet mot hverandre.

(7) Statsforvalteren svarte 25. november 2022, og opplyste følgende:

«Statsforvalteren vurderer alltid hvorvidt barna er hørt i behandlingen av klagesaker om skolebytte. Dersom vi kommer til at barnets syn ikke er tilstrekkelig synliggjort i kommunens saksbehandling, vil dette utgjøre en saksbehandlingsfeil. Vi tar da stilling til om saksbehandlingsfeilen kan ha virket inn på vedtakets innhold, jf. forvaltningsloven § 41, og resultatet vil ofte bli at vedtaket oppheves og saken sendes tilbake til kommunen for ivaretagelsen av dette. I dette tilfellet har både kommunen og Statsforvalteren har lagt

til grunn at barna har et ønske om å gå på Y skole, at de opplever å ha sin tilhørighet til Y, og at de ikke ønsker å gå på Z skole.»

(8) Hva gjaldt spørsmålet om det var foretatt en individuell og konkret vurdering av hva som var barnets beste i denne saken ble det vist til at selv om foreldrene og barna selv mente det var best å gå på en annen skole, tilsa hensynet bak nærskoleprinsippet at det ville være best for barna å gå på nærskolen. Som begrunnelse for dette viste Statsforvalteren til hensynet som ligger til grunn for nærskoleprinsippet, herunder de generelle betraktningene i utredningen til dagens opplæringslov NOU 1995:18 punkt 20.4.4.2:

«Det er etter utvalgets oppfatning viktig å gi barna anledning til å skape eller fastholde holdepunkter i nærmiljøet. Et slikt holdepunkt er skolen. Det er derfor viktig at barna har en rett til å gå på skole i det som er deres naturlige nærmiljø».

(9) Statsforvalteren skrev videre:

«Det å gå på nærskolen vil være en stor fordel for de aller fleste elever, da dette innebærer at de går på samme skole som andre barn i nabolaget som de da lett kan treffe på fritida, omgås på ulike lokale samlingsarenaer og ta følge med/reise sammen med til og fra skolen. Vi mener også dette er viktig når det gjelder barns behov for, og opplevelse av, å vokse opp i et trygt, godt og kjent nærmiljø. Disse momentene mener vi også må tillegges stor vekt i barnets beste-vurderingene for A og B. Selv om det er opplyst at begge elevene har alle sine venner i Y, og ønsker å gå på skole sammen med disse, mener vi at det, i en barnets beste-vurdering veier tungt, både på kort og lang sikt, å få muligheten til å utvikle nye vennskap med elever på sin nærskole i sitt nærmiljø.»

(10) Av argumenter som talte for å innvilge søknad om skolebytte ble det vist til barnas og foreldrenes klare ønske. Videre ble det vist til at begge barna hadde tilhørighet i Y, der de går/har gått på X skole og kjenner elever ved Y skole.

(11) Statsforvalteren la likevel avgjørende vekt på de sosiale fordelene ved å gå på nærskolen. Begrunnelsen for dette var at barna ved å gå på nærskolen vil gå på samme skole som andre barn i nabolaget som de lettere kan treffe på fritida, reise sammen med til og fra skolen og omgås på ulike lokale samlingsarenaer.

(12) Klageren har ikke gitt merknader til Statsforvalterens svar.

Sivilombudets syn på saken

(13) Saken reiser spørsmål om Statsforvalterens saksbehandling av klagen over kommunens avslag på skolebytte. Mer bestemt er spørsmålet om Statsforvalteren har gjort de undersøkelser som var nødvendige for å kunne konkludere i saken. Det er også spørsmål om Statsforvalteren gjort en tilstrekkelig konkret og individuell vurdering av barnas beste.

1. Rettslige utgangspunkter

(14) Utgangspunktet er at grunnskoleelever «har rett til å gå på den skolen som ligg nærast eller ved den skolen i nærmiljøet som dei soknar til», jf. opplæringslova § 8-1 første ledd første punktum. Det følger av opplæringslova § 8-1 tredje ledd at en elev «[e]tter søknad kan [...] takast inn på annan skole enn den eleven soknar til».

(15) Før det fattes vedtak i en skolebyttesak må forvaltningen påse at saken er så godt opplyst som mulig, jf. forvaltningsloven § 17 første ledd. Det følger av denne bestemmelsen at en del av utredningsplikten er å «påse at mindreårige parter har fått mulighet til å gi uttrykk for sitt syn, i den grad de er i stand til å danne seg egne synspunkter på det saken gjelder.» Det følger av samme bestemmelse at «mindreåriges syn skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet.»

(16) At barn har rett til å bli hørt i saker som handler om dem, at deres meninger skal høres og tillegges vekt og at hensynet til barnets beste er grunnleggende ved alle avgjørelser som gjelder barn, er dessuten slått fast i Grunnloven § 104 første og andre ledd:

«Barn har krav på respekt for sitt menneskeverd. De har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling.

Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.»

(17) Forvaltningen er også forpliktet til å følge FNs barnekonvensjon, som gjelder som norsk lov med forrang fremfor annen lovgivning, jf. menneskerettsloven § 2-3. Barnekonvensjonen art. 3 nr. 1 lyder:

«Ved alle handlinger som vedrører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.»

(18) Høyesterett har ved flere anledninger gjennomgått «barnets beste»-prinsippets betydning i enkeltsaker. I Rt. 2015 s. 93 avsnitt 65 er det vist til at:

«Artikkel 3 nr. 1 er også en prosedyrebestemmelse, i den forstand at avgjørelser som gjelder barn, både må vise at barnets interesser er identifisert, og hvordan de er veiet mot andre hensyn. I avsnitt 36-40 utdyper Barnekomiteen selve normen. Det fremgår at hensynet til barnet ikke er det eneste, og heller ikke alltid det avgjørende, jf. her også plenumsdommen i Rt. 2012 s. 1985 avsnitt 134-136. Men komiteen understreker at ved avveiningen mot andre interesser skal hensynet til barnets beste ha stor vekt – det er ikke bare ett av flere momenter i en helhetsvurdering: Barnets interesser skal danne utgangspunktet, løftes spesielt frem og stå i forgrunnen.»

(19) Prinsippets innhold er utdypet i Høstmælingen, Kjørholt og Sandberg (red) Barnekonvensjonen – Barns rettigheter i Norge (3. utg. 2016) på side 68:

«I enkeltsaker er poenget at det skal skje en konkret og individuell vurdering av hva som er best for det barnet saken gjelder, innenfor de rammene lovgivningen trekker opp.»

(20) Forvaltningsloven §§ 33 og 34 gir regler for klageinstansens kompetanse og saksbehandling. Av forvaltningsloven § 34 annet ledd fremgår det:

«Tas klagen under behandling, kan klageinstansen prøve alle sider av saken og herunder ta hensyn til nye omstendigheter. Den skal vurdere de synspunkter som klageren kommer med, og kan også ta opp forhold som ikke er berørt av ham. [...] Det skal fremgå av vedtaket hvordan klageinstansen har vektlagt hensynet til det kommunale selvstyret.»

(21) Statsforvalteren skal ««leggje vekt på omsynet til det kommunale sjølvstyret ved prøving av det frie skjønnet», jf. opplæringslova § 15-1 tredje ledd, og ikke «stor vekt på» det kommunale selvstyret, slik statlige klageinstanser skal gjøre etter klager som behandles etter bestemmelsen i forvaltningslovens § 34 andre ledd. Begrunnelsen for at det kommunale selvstyret ikke veier like sterkt i skolebyttesaker, er hensynet til barnets beste, se Prop. 64 L 2016–2017 punkt 3.6.2.

(22) Sivilombudet har også flere ganger uttalt seg om de kravene som stilles til en individuell og konkret vurdering av hensynet til barnets beste ved søknader om skolebytte, se blant annet uttalelsene 22. oktober 2020 (SOM-2020-2786), 30. juni 2020 (SOM-2019-4219), 25. mai 2020 (SOM-2019-3190), 28. juni 2022 (SOM-2022-2900) og 27. oktober 2022 (SOM-2022-1621).

2. Statsforvalterens behandling av klagen

2.1 Statsforvalterens kompetanse i klagesaker om skolebytte

(23) Statsforvalteren skriver følgende om sin prøvingskompetanse i saker om skolebytte:

«Hjemmelen for å søke kommunen om skolebytte er opplæringsloven § 8-1 tredje ledd. Dette er en hjemmel som åpner for skjønn. Statsforvalteren skal i sin klagebehandling legge vekt på hensynet til det kommunale selvstyret ved prøving av det frie skjønnet, jf. opplæringsloven § 15-1 tredje ledd. Kommunen har gjennom det frie skjønnet et handlingsrom for sine vurderinger, som alle kan være innenfor loven i slike saker, og Statsforvalteren skal være varsom med å overprøve kommunens skjønn. Statsforvalteren skal derimot overprøve kommunens saksbehandling fullt ut, om det er lagt til grunn riktig faktum og lovanvendelse, herunder om kommunen har vurdert og vektet hensynet til barnets beste. Vi skal også kontrollere at det ikke foreligger usaklig forskjellsbehandling, vilkårlighet i saksbehandlingen eller er tatt utenforliggende hensyn.»

(24) Etter ombudets syn gir denne beskrivelsen av statsforvalterens kompetanse ikke fullt ut et dekkende bilde.

(25) Utgangspunktet er at statsforvalteren ved behandling av klager prøver alle sider av saken, men likevel slik at statsforvalteren ved overprøving av det frie skjønnet, skal legge vekt på det kommunale selvstyret, jf. opplæringsloven § 15-1 tredje ledd. Det er bare for de deler av grunnlaget for vedtaket som hviler på fritt skjønn, statsforvalteren skal legge vekt på det kommunale selvstyret. Den konkrete vurderingen av hva som er barnets beste og den konkrete interesseavveiningen, er en del av forvaltningens frie skjønn, jf. Rt 2009 s. 1261 og Rt. 2012 s. 1985.

(26) Selv om loven sier at kommunen kan innvilge skolebytte, står ikke kommunen fritt til å avgjøre slike søknader. Grunnloven § 104 bestemmer at barnets beste skal være et «grunnleggende hensyn» ved avgjørelser som berører barn. Nærmere retningslinjer for vurderingen av hva som er barnets beste er trukket opp gjennom blant annet praksis fra FNs barnekomité og norsk rettspraksis. Kommunens generelle forståelse av hva som er barnets beste i forbindelse med spørsmål om skolebytte, er en del av rettsanvendelsen der Statsforvalteren prøver fullt ut om vedtaket bygger på en riktig forståelse av hva som er «barnets beste».

(27) Hva som er til barnets beste, må vurderes konkret i det enkelte tilfellet. Kommunen må derfor utrede og ta stilling til hva som i saken er det bestemte barnets beste. Også der spørsmålet er godt utredet, vil vurderingen av hva som konkret er barnets beste i den aktuelle saken bero på skjønn. Høyesterett har, som vist til over, lagt til grunn at denne konkrete vurderingen hører under forvaltningens frie skjønn.

(28) Den skjønnsmessige vurderingen av hva som isolert sett er best for det barn saken gjelder, er først og fremst et faglig skjønn. De momenter som inngår har sjelden sammenheng med de hensyn som begrunner det kommunale selvstyret, i motsetning til momenter som kan inngå i avveiningen av barnets beste opp mot andre hensyn.

(29) Det følger av forarbeidene til endringen av § 34 i forvaltningsloven (Prop. 64 L (2016-2017) avsnitt 3.6.1) der det heter at:

«Departementet viser til at gjeldande regel i fvl. § 34 er utforma som ein standardregel og kan tilpassast ulike område alt etter i kor sterk grad omsynet til det kommunale sjølvstyret gjer seg gjeldande.»

(30) Tilsvarende synspunkt må etter ombudets vurdering legges til grunn når det gjelder bestemmelsen i opplæringslova § 15-1 tredje ledd. Vurderingen av hva som konkret er det beste for barnet, beror sjelden på slike hensyn som begrunner det kommunale selvstyret. Det betyr at selv om barnets beste-vurderingen anses å være en del av det frie skjønn, vil hensynet til det kommunale selvstyret normalt ikke virke begrensende på vurderingen Statsforvalteren skal gjøre av hva som er barnets beste. Statsforvalteren skal derfor som et utgangspunkt fullt ut prøve kommunens vurdering av hva som er best for det barnet saken gjelder. Dersom dette ikke er tilstrekkelig opplyst, må Statsforvalteren enten selv opplyse saken bedre eller oppheve vedtaket og sende det tilbake til kommunen.

(31) Etter å ha fastlagt hva som isolert sett er det beste for det barnet saken gjelder, må kommunen avveie hensynet til barnet mot andre hensyn. Hvilke andre hensyn kommunen mener er viktige, og hvilken vekt de skal ha, er et spørsmål om kommunens frie skjønn. Det kan f.eks. gjelde betydningen skolebytte vil ha for andre elever ved nærskolen eller hvilket behov for plass det er på skolen barnet ønsker å flytte til. Kommunen må i avveiningen mellom de hensyn som gjør seg gjeldende, likevel vektlegge hva som er barnets beste som et grunnleggende hensyn i avveiningen.

(32) Ved klage over kommunens vedtak må statsforvalteren ved vurderingen av de hensyn kommunen har lagt vekt på, og avveiningen av disse mot barnets beste, legge vekt på det kommunale selvstyre slik det er angitt i opplæringslova § 15-1 tredje ledd. Statsforvalteren må likevel fullt ut prøve om kommunen har vektlagt barnets beste som et grunnleggende hensyn. Dersom vurderingen av hva som er barnets beste isolert sett tilsier at skolebytte bør innvilges, må Statsforvalteren vurdere om hensynene som taler mot å innvilge søknaden er tilstrekkelig tungtveiende til at de kan tillegges avgjørende vekt.

(33) Statsforvalteren må i tillegg kontrollere at det ikke foreligger usaklig forskjellsbehandling, vilkårlighet i saksbehandlingen eller er tatt utenforliggende hensyn, slik det er korrekt angitt i statsforvalterens redegjørelse for sin kompetanse sitert over.

2.2 Statsforvalterens utredning av barnas beste

(34) For at Statsforvalteren skal kunne foreta en selvstendig vurdering av hva som er barnets beste, må saken være tilstrekkelig opplyst. Dersom Statsforvalteren mener noe annet er «best» for barnet, enn det foreldrene og tilsynelatende barna selv mener er best, kan det være nødvendig å foreta ytterligere undersøkelser som et ledd i behandlingen av klagen, jf. forvaltningsloven § 17 første ledd og § 33 femte ledd.

(35) Barnets egen mening skal som nevnt over, «tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling», jf. både Grunnloven § 104 og forvaltningsloven § 17 første ledd. For å sikre at avgjørelsen er godt nok opplyst kan det derfor være grunn til å innhente mer informasjon om barnets syn. Det kan være nødvendig for å avklare hva barnets mening faktisk er, hvor sterkt barnet ønsker skolebytte, hva begrunnelsen for dette i så fall er og få sikkert fram om det er barnets eget ønske å bytte skole. Som ledd i saksbehandlingen må Statsforvalteren vurdere hva som konkret er nødvendig. Det kan være å innhente barnets syn direkte, eller på andre måter få sikrere kunnskap om barnets syn, f.eks. via en annen voksen som snakker med barnet.

(36) Denne saken gjelder to barn; ett som skulle begynne på fjerde trinn, ett barn som skulle begynne på syvende trinn. For barn som ikke går på mellomtrinnet, og hvor det ikke er grunn til å tro at det er uenighet mellom foreldrene og barnets egen mening, kan det være tilstrekkelig at barnets foreldre fungerer som barnets talspersoner. For det eldste barnet, stiller saken seg noe annerledes. For ham tilsier alderen at hans mening skal ha stor vekt. Når kommunen ikke hadde hørt noen av barna før søknaden ble avslått, var det gode grunner til at det ble innhentet synspunkter direkte fra det eldste barnet.

(37) En slik samtale ville blant annet kunne være egnet til å avklare om barnet selv hadde noen sterk formening om hvilken skole han ønsket å gå på, og hva et eventuelt ønske var begrunnet i. Mor har blant annet argumentert med at spesielt det eldste barnet har et særlig behov for å gå i en mindre klasse, og med barn han kjenner fra før. En samtale med barnet vil typisk kunne være egnet til å avklare hvor sterkt barnet selv kjenner på dette behovet. Manglende avklaring av hvor sterkt behov det eldste barnet hadde for å gå i en klasse med barn han kjente fra før er etter ombudets syn et sentralt moment i barnets beste-vurderingen, og som ikke er tilstrekkelig

utredet. Utredningen av de faktiske forhold som ligger til grunn for vedtaket fremstår derfor som mangelfull.

(38) I denne saken synes Statsforvalteren å ha lagt til grunn at det på generelt grunnlag er best for barn å gå på nærskolen. Det er videre konkludert med at fordi det generelt er best for et barn å gå på nærskolen, så vil det også være tilfellet for barna denne saken gjelder. Selv om ombudet er enige i at det på generelt grunnlag kan tas utgangspunkt i at det er best for et barn å gå på skole i sitt nærmiljø, er den konkrete situasjonen i denne saken at både foreldrene og barna selv mener det beste for barna er å innvilge søknaden om skolebytte til en annen skole enn nærskolen. Mor har blant annet vist til at barnas nettverk, på det tidspunkt søknaden om skolebytte ble sendt, var tilknyttet enten X eller Y skole.

(39) Dersom Statsforvalteren skal komme til at hva som er best for barnet isolert sett, er noe annet enn det foreldre og barn har gitt uttrykk for og gitt en nærmere begrunnelse for, må det kunne pekes på grunner som underbygger Statsforvalterens vurdering. Hva som er det beste for det enkelte barn, må bygge på en individuell og konkret vurdering. Dersom det legges vekt på en mer generell vurdering om at det normalt er best for barn å gå på skole i sitt nærmiljø, må det samtidig begrunnes hvorfor det også er tilfelle for det barnet som det søkes skolebytte for, og på tross av de momenter foreldre og barn har begrunnet søknaden med.

(40) Ombudet er dermed enige med barnas mor i at Statsforvalterens vurdering av hva som er best for A og B ikke er tilstrekkelig individuell og konkret, men begrunnet alene med generelle argumenter for hvorfor barn bør gå på skole i eget nærmiljø uten at det er drøftet i hvilken grad disse argumentene gjør seg gjeldende helt eller delvis i den konkrete saken og for begge barna.

2.3 Statsforvalterens vurdering av om søknaden om skolebytte skulle innvilges

(41) Selv om hensynet til barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved vurderingen av om en søknad om skolebytte skal innvilges, vil dette hensynet ikke alltid være avgjørende.

(42) Sivilombudets uttalelse 30. juni 2020 (SOM-2019-4219) omhandler hvordan hensynet til barnet skal vektes mot andre relevante hensyn i saker om skolebytte. Det ble blant annet uttalt:

«I den helhetlige avveiningen skal det gjøres en konkret og individuell vurdering av hva som er «barnets beste». Resultatet av denne vurderingen skal være et «grunnleggende hensyn» og tillegges stor vekt. Når barnets beste taler for at en søknad om skolebytte skal innvilges, må hensynene som taler mot veie tyngre dersom søknaden skal avslås. Det avgjørende for resultatet i saken vil være en avveining mellom hvor klart det er at «barnets beste» er å få innvilget søknaden om skolebytte, opp mot de hensynene som taler for at søknaden avslås. Der hensynet til barnets beste klart tilsier at søknaden om skolebytte bør innvilges, må dermed hensynene som taler mot veie desto tyngre.»

(43) Et relevant hensyn som kan tale mot å innvilge skolebyttesøknader kan f.eks. være om skolen det søkes plass på mangler kapasitet til å ta imot søkere som ikke har skolen som nærskole og om innvilgelse av søknaden har en reell negativ påvirkning på andre barn, for

eksempel fordi det fører til en reduksjon i deres utdanningstilbud. Kommunen må også kunne legge vekt på at en skole må ha en viss kapasitet til å ta imot barn som flytter til området. Avstand og trafikkforhold langs skoleveien vil både kunne høre til vurderingen av barnets beste, og til den samlede vurderingen, avhengig av begrunnelsen for at det søkes om skolebytte.

(44) At kommunen generelt har ønsket å ha en streng praksis for å tillate skolebytte, er også et argument som kan tale mot å innvilge en søknad. Samtidig kan en restriktiv praksis for innvilgelse av søknader om skolebytte ikke stenge for at hensynet til barnets beste blir avgjørende. I uttalelse 22. oktober 2020 (SOM-2020-2786) uttalte ombudet følgende:

«Hensynet til nærskoleprinsippet, herunder behovet for å opprettholde skolekretsene og tilknytningen til nærmiljøet, er et legitimt hensyn å legge vekt på ved organiseringen av skoletilbudet i kommunen. Det må derfor aksepteres at kommunen lar dette hensynet få betydning for hvilken terskel kommunen generelt velger å praktisere for å innvilge skolebytter. Dette kan typisk være aktuelt der lave elevtall gjør det utfordrende å opprettholde et skoletilbud. Kommunens vektlegging av nærskoleprinsippet kan likevel ikke tillegges så stor vekt at det i den enkelte sak stenger for at hensynet til barnets beste kan bli utslagsgivende. Det er først og fremst når et skolebytte vil gå ut over muligheten til å opprettholde et skoletilbud som ivaretar nærskoleprinsippet for andre elever, at dette vil være et viktig argument mot å innvilge en søknad. Derimot vil kommunens vektlegging av argumenter om nærskoleprinsippet, men som konkret gjelder den enkelte søkers individuelle reiseavstand og behov for tilknytning til nærmiljøet, normalt ha mindre vekt, og først og fremst inngå i vurderingen av hva som er barnets beste.»

(45) At nærskolen, som andre skoler, generelt har en plikt til å ivareta elevers skolemiljø er i denne saken i og for seg et relevant argument som kan tale mot å avslå søknaden. Barnas mor har blant annet begrunnet søknaden med en bekymring for at en stor skole ikke vil kunne ivareta barnas behov like godt som en mindre skole. Selv om dette er en relevant bekymring sett fra et foreldreståsted, er ikke en slik bekymring fra foreldres side alene tilstrekkelig til å begrunne at skolen ikke vil kunne ivareta barnas rett til et forsvarlig skolemiljø.

(46) På bakgrunn av de mangler som foreligger i barnets beste-vurderingen, blir også muligheten for å foreta en helhetlig avveining mellom barnets beste og de hensynene som taler mot et skolebytte mangelfull. Statsforvalteren bes derfor om å foreta ny vurdering i sakene, der det foretas en bedre utredning av hva det er som er de to barnas beste. Dersom søknadene skal avslås, må hensynene som taler mot å innvilge søknadene veie tyngre enn hensynet til barnets beste. Slik saken er opplyst nå, er ikke disse hensynene i tilstrekkelig grad identifisert, eller vurdert opp mot hva som er barnets beste.

Konklusjon

(47) Sivilombudet er kommet til at Statsforvalteren ikke har foretatt de undersøkelser som var nødvendige for å kunne konkludere med at det var best for barna å gå på nærskolen. I en barnets beste vurdering kan det ikke bare legges til grunn generelle prinsipper og betraktninger

ved vurderingen av hva som er best for et konkret barn. Det må foretas en konkret og individuell vurdering av hva som er barnets beste. Det burde i den sammenhengen også ha blitt vurdert om barnas alder og modenhetsnivå tilsa at de burde vært gitt mulighet til å uttale seg direkte til Statsforvalteren.

(48) Slik saken er opplyst for ombudet, er det uklart om søknaden om å bytte til en annen skole enn nærskolen burde vært innvilget. Dersom søknadene skal avslås, må hensynene som taler mot å innvilge søknadene veie tyngre enn hensynet til barnets beste. Ombudet ber Statsforvalteren behandle sakene på nytt i tråd med ombudets merknader.

(49) Vi ber om å bli holdt orientert om resultatet av den nye vurderingen innen 23. juni 2023.
24.5.2023 (2022/3839)